

De paradox van soja: oplossing voor heel wat problemen, waaronder het wereldwijde voedseltekort, maar tegelijkertijd gaat de productie ervan vaak ten koste van milieu en het welzijn. Nederland maakt zich sterk voor de verduurzaming van dit 'wondergewas'.

Interview met Frederik Heijink (EZ)

Nederland nog altijd gidsland voor duurzame soja

“Soja is een wondergewas”, zegt Frederik Heijink, beleidscoördinator Europees Landbouwbeleid en Voedselzekerheid van het ministerie van Economische Zaken. “Er is geen gewas dat dezelfde bijzondere kwaliteiten combineert: een hoog gehalte aan eiwitten en olie en door de gunstige aminozuursamenstelling een goede eiwitbron. En de sojaplant is ook nog een vlinderbloemige, die de stikstof rechtstreeks uit de lucht haalt, in plaats van uit de grond. Per hectare heeft soja een enorme opbrengst.”

Daarom is soja volgens Heijink één van de oplossingen voor veel nijpende wereldproblematiek: “Als je als mensheid goed en goedkoop wilt blijven eten, ruimte nodig hebt om te wonen te werken en te recreëren en daarnaast ook nog een groot deel van de aarde wilt blijven koesteren als natuur, en dus zo weinig mogelijk grond wilt opofferen aan de landbouw, dan is soja een uitkomst.”

Als beleidscoördinator houdt Heijink zich bezig met de verduurzaming van agrogrondstoffen, met de nadruk op soja en palmolie. “Ik heb collega’s die zich bezig houden met andere grondstoffen, zoals cacao en koffie”.

Bewustwording creëren

Het gaat om grondstoffen die niet in Nederland worden verbouwd, maar waar wel veel om te doen is, vanwege bijvoorbeeld kinderarbeid in het geval van cacao, en de schending van landrechten, ontbossing, milieuproblematiek en genetische modificatie in het geval van soja.

“Er zijn ook agrogrondstoffen waar we ons niet of incidenteel mee bezighouden”, zegt Heijink, “zoals rijst en katoen, terwijl ik niet zou durven beweren dat daar geen problemen aan kleven.” De reden is dat in Nederland maatschappelijk veel minder aandacht voor rijst en katoen is dan voor soja en palmolie, legt Heijink uit. “Maar daarnaast speelt ook de grootte van de handelsstromen een rol. Wat palmolie betreft, gebruikt Unilever bijvoorbeeld circa vier procent van de wereldwijde productie. Daar kunnen we als Nederland om die reden meer bereiken dan bijvoorbeeld op het gebied van duurzame rijst.”

“We richten ons dus primair op grondstoffen waarvan we denken dat we invloed kunnen uitoefenen op de productie ervan. Bijvoorbeeld omdat de Nederlandse havens en het Nederlandse bedrijfsleven er een belangrijke rol in spelen”, aldus Heijink.

Nu is het Nederlandse aandeel in de sojaconsumptie nog kleiner dan dat van palmolie. Ons land importeert tussen de anderhalf en twee procent van de wereldwijd geproduceerde soja. Daarvan gaat een groot deel Nederland meteen weer uit, dus per saldo blijft er niet eens een procent van de wereldhandel over. Toch weet Nederland bewustwording te creëren in de rest van de wereld, waar het de sojaproductie betreft.

Ronde Tafel voor Verantwoorde Soja

“Als Nederland alleen hebben we niks te betekenen. Historisch gezien, vanwege bijvoorbeeld onze havens en onze inzet op verantwoorde productie van grondstoffen, heeft ons land altijd een belangrijke rol gehad, maar inmiddels zijn we een snotje in de oceaan”, aldus Heijink. We kunnen als overheid andere landen niet voorschrijven hoe hun sojaproductie dient plaats te vinden”, zegt Heijink. “Maar op dit vlak zijn we sowieso geen voorstander van wetten en regels, want dat vergt veelal een proces van jaren en jaren. Bovendien laten sojaproducerende landen zich niet graag door andere overheden de wet voorschrijven. Waar ze wél gevoelig voor zijn, zijn de eisen die hun klanten stellen.”

Het beste resultaat krijg je volgens Heijink als bedrijven en maatschappelijke organisaties samen beslissen hoe het moet. Daarom is er steun voor de internationale *Round Table for Responsible Soy* (RTRS), een platform waar het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties als het Wereldnatuurfonds en Solidaridad overleggen over hoe de productie van soja moet plaatsvinden. Door de RTRS is in 2010, met een eenmalige bijdrage van de Nederlandse overheid, een mondiale standaard voor duurzame soja ontwikkeld. “Een balans tussen wat het bedrijfsleven en de organisaties acceptabel vinden”, aldus Heijink.

Kort gezegd is soja volgens de standaard van de RTRS geteeld met aandacht voor het behoud van waardevolle bossen, biodiversiteit, verantwoord gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, goede arbeidsomstandigheden en respect voor lokale landrechten. Nederlandse bedrijven die soja importeren en/of verwerken hebben met elkaar afgesproken dat alle in Nederland geïmpor-

teerde soja in 2015 voldoet aan die principes. Nederland is wat dit betreft, legt Heijink uit, echt een pionier. “Geen enkel ander land heeft op dit moment die ambitie op die manier publiekelijk vastgelegd.”

China beïnvloeden

Maar hoe krijgt Nederland de rest van de wereld zover? “Bij soja is er sprake van een steeds eenzijdiger handelsstroom van Zuid-Amerika naar China”, aldus Heijink. “De jaarlijkse toename van de Chinese sojaimport is al enkele jaren groter dan de totale Nederlandse vraag. Dus als je in Zuid-Amerika iets voor elkaar wilt krijgen op het gebied van duurzame soja, moet je ook proberen China te beïnvloeden.”

Nu begint ook China steeds meer de noodzaak in te zien van een schoon milieu in eigen land en van duurzame productie. “Daarbij, Chinezen zijn gevoelig geworden door recente schandalen op het gebied van voedselveiligheid. Dát zou ook een ingang kunnen zijn voor Chinese eisen aan duurzame productie”, meent Heijink. “Nu heeft Nederland een goede naam in China als het om landbouw gaat, dus adviezen op dat gebied worden wel serieus genomen.”

Op de Chinese ambassade is daarom al twee keer een groot seminar georganiseerd over duurzame soja. “Daarbij hebben we vertegenwoordigers van de RTRS en van belangrijke Chinese bedrijven en organisaties uitgenodigd”, aldus Heijink. “En vorig jaar waren we in Brazilië op de Rio 20 Plus-bijeenkomst, waar Ben Knapen een presentatie heeft gehouden over onze aanpak van de verduurzaming van grondstoffen. Zonder de illusie te hebben dat de

wereld er daardoor morgen heel anders uitziet, maar je moet ergens beginnen.” Om op het gebied van duurzaamheid iets te bereiken, moet je *realpolitik* bedrijven, meent Heijink: “Zoeken waar de producenten en de consumenten zitten en hoe we die kunnen beïnvloeden. Dat is een beetje een zoektocht.”

Genetische modificatie

Naast de sociale conflicten en de milieuproblemen is er bij soja nog een extra complicerende factor: soja is meer en meer genetisch gemodificeerd, wat voor een groot aantal mensen, en in elk geval in de EU, nog steeds een taboe is. Genetisch gemodificeerde soja wordt nu nog als niet-duurzaam gekwalificeerd.

Heijink heeft daar kanttekeningen bij: “WUR-onderzoek toont aan: Er bestaat zeer onduurzame conventionele soja, die zeer zware landbouwgiften nodig hebben en daarnaast bestaat er ook zeer duurzame, maar genetisch gemodificeerde soja, waarmee je de natuur spaart en het voedseltekort bestrijdt, maar die in de EU tóch als onduurzaam geldt.”

De meeste soja komt uit Noord-Amerika, en die is vrijwel honderd procent genetisch gemodificeerd. Wat er dus hier aan sojaproducten in uw boodschappenmandje terecht komt, komt voornamelijk uit een land als Brazilië, waar de teelt van genetische gemodificeerde soja ook sterk toeneemt, maar nog wel steeds voor circa twintig tot 25 procent ongemodificeerd is. “Dat wordt dus steeds lastiger vol te houden”, waarschuwt Heijink. “Je zult dan ook moeten accepteren dat soja steeds duurder wordt.”

- Soja is een eenjarig gewas dat een eetbare boon oplevert met een hoog gehalte aan eiwitten (40 - 50 procent) en olie (20 procent).
- Door de gunstige aminozuursamenstelling is soja een goede eiwitbron voor menselijke voeding en is sojaschroot (een bijproduct van sojaolie) zeer geschikt als diervoeder.
- Het grootste gedeelte van de mondiale sojaproductie wordt gebruikt voor veevoer.
- Van de totale wereldproductie aan sojabonen is circa 80 procent bestemd voor sojaschroot en 20 procent voor sojaolie.
- Nederland verbruikt zelf nog circa 1.7 procent van de mondiale sojaproductie.
- Voor de productie van hoogwaardige diervoeders in Nederland is de import van soja zeer belangrijk vanwege onder andere het verbod van diermeel door de BSE-crisis.